

AZ AKTUÁLIS POLITIKAI HELYZET ROMÁNIÁBAN

NELU BRADEAN-EBINGER*

2012-ben Románia mély válságban van. Hónapok óta elkeseredett hatalmi harc folyik – a román média egyenesen “háborúnak” nevezi – a két ellenfél, a PDL (Demokrata Liberális Párt, ez év májusáig kormánypárt) által állított államfő, Traian Băsescu, valamint Victor Ponta, az USL (Szociálliberális Unió, melyet szociáldemokrata, nemzeti liberális és konzervatív politikusok alkotják, május óta kormánypárt) miniszterelnöke közt. Az államfő mandátuma ugyan csak 2014 végén jár le, a parlamenti többségben lévő USL végül július 6-án az államfő felfüggesztése mellett szavazott, majd július 29-ére Traian Băsescu elbocsátása ügyében népszavazást írt elő, ami a túl alacsony választási részvétel miatt – az előírt 50%-os kvórum helyett csak 46%-os volt a részvételi arány – meghiúsult.

Ezután a hatalmi harc új szakasza vette kezdetét: a Ponta-kormány és Crin Antonescu, az ideiglenes államfő nem voltak hajlandóak az eredményt elfogadni és utólagosan módosított választási listákkal megrohamozták az alkotmánybírósgot, – aminek végleges döntést kellett hoznia a népszavazás ügyében – hogy így átlépjék az 50%-os kvórumot, és ezzel megkérdőjelezzék a választás eredményét. A román alkotmánybírósg azonban augusztus 21-én érvénytelennek nyilvánította a Traian Băsescu államfő felfüggesztésével kapcsolatban kiírt népszavazást. A döntés következményeként Băsescu államfő maradt, a hatalmi harc azonban tovább folytatódik, legalább az ez év novemberében tartandó parlamenti választásokig, és ez tovább mélyíti majd a politikai válság és árt az országnak.

Kulcsszavak: Románia, hatalmi harc, politikai válság, népszavazás, autonómia.

*

A csupán 2007 óta EU-tagállam Románia 2012-ben nagy politikai válságot él meg, amit a lakosság nagy részében elterjedt elégedetlenség és a parlamenti pártok közt fennálló viszály idézett elő. Hónapok óta elkeseredett hatalmi harc folyik – a román média egyenesen “háborúnak” nevezi – a két ellenfél, a PDL (Demokrata Liberális Párt, ez év májusáig kormánypárt) által állított államfő, *Traian Băsescu*, valamint *Victor Ponta*, az USL (Szociálliberális Unió, melyet szociáldemokrata, nemzeti liberális és konzervatív politikusok alkotják, május óta kormánypárt) miniszterelnöke közt. A kormányon lévő pártok közül a vezető szerepet a PSD (Szociáldemokrata Párt) tölti be, ami 1989 után az egykori, a Ceausescu-diktatúra idején tevékenykedő titkosszolgálat és pártelit gyűjtő medencéjévé vált. Április végén néhány parlamenti képviselő a PDL-ből az USL-be lépett át, és így még a novemberben esedékes parlamenti választások előtt megdöntöhték az államfőhöz közel álló kabinetet.

Hatalomváltás renegátokkal vagy új szövetségek megalakítása Romániában szokványos jelenségek, különösen választási években, amikor egy-egy képviselő még gyorsan átpártol a várható győztes oldalára. Így volt ez idén is: június elején helyi választásokat tartottak, ahol az USL toronymagasan nyert. Közvéleménykutatások szerint a novemberben tartandó parlamenti választásokon is az USL-szövetség számít a favoritnak.

A gazdasági válság miatt bevezetett drasztikus takarékosági program az elmúlt két évben nehéz anyagi helyzetbe hozta a lakosság nagy részét. Az egészségügyet korrupció és az orvosok kivándorlása sújtja, az oktatás területén közigazgatási káosz uralkodik, a tisztviselők nyugdíja és fizetése csökkent. Mindezekért sok román leginkább Traian Băsescu államfőt és az április végéig hatalmon lévő liberáldemokratákat okolja.

---

* *Nelu Bradean-Ebinger*, 1952-ben született Aradon (Bánát, Románia), egyetemi tanulmányai Bukarestben és Budapesten: finnugrisztika, hungarológia és általános germanisztika (skandinavisztika). 1972 óta Magyarországon, Budaörsön él, a Budapesti Corvinus Egyetem Nemzetközi Tanulmányok Intézetének, valamint a Miskolci Egyetem Német Nyelvészeti Tanszékének professzora, magyarországi német szerző (líra és rövidpróza). 1997/98-ban az Université de Lyon III egyetem vendégprofesszora. Több mint 150 tudományos publikációt jelentett meg, 2004/2005-ben az "Euromosaic III" elnevezésű EU-projekt tagja, melynek célja az új EU-tagországok kisebbségi nyelvének összegzése.

Kutatási területei: nemzetközi kapcsolatok Közép-Európában, Délkelet-Európában és az EU-ban; nyelvi kapcsolatok, többnyelvűség és nyelvpolitika.

Az államfő mandátuma azonban csak 2014 végén jár le. Az USL nem akart addig várni a teljes hatalomátvétellel. Június végén, három héttel hivatalba lépése után a Victor Ponta vezette kormány megkezdte az államfő elbocsátásának előkészületeit. Annak érdekében, hogy semmilyen akadály ne merüljön fel, rendeletben megnyirbálták az alkotmánybíróság hatáskörét és megváltoztatták népszavazási törvényt. Ezen kívül állampolgári panasz okán leváltották mindkét parlamenti kamara elnökét és az ombudsmant. Július 6-án a parlamenti többségben lévő USL végül az államfő felfüggesztése mellett szavazott, majd július 29-ére népszavazást írt elő Traian Băsescu elbocsátása ügyében. Azért, hogy az ideiglenesen felfüggesztett államfőt végérvényesen eltávolítsák hivatalából, a Ponta-kormány hol figyelmen kívül hagyta az alkotmánybíróság érvényes törvényeit és döntéseit, hol szükségrendeletekkel változtatta meg menet közben a „játékszabályokat”. Victor Ponta kormánya eredetileg úgy változtatta meg egy rendeletben a népszavazási törvényt, hogy az érvényes szavazáshoz ne legyen szükséges minimális részvételi arány. Az alkotmánybíróság azonban nem hagyta jóvá a rendeletet: érvényes szavazáshoz egy bizonyos előírt választási részvételi arány, azaz 50%-os kvórum szükségeltetett, ami végül a népszavazás meghiúsulását okozta. A 18 millió választójogosult közül csupán mintegy 46% vett részt a referendumon. Az államfőt támogató ellenzék még a népszavazás előtt a referendum bojkottálására szólította fel követőit. Orbán Viktor, magyar miniszterelnök és egyben Băsescu jó barátja szintén kérte az Erdélyben élő magyar kisebbség tagjait, hogy bojkottálják a népszavazást. A 8,5 millió választó közül 7,5 millióan voksoltak az államfő elbocsátása mellett és csak 1 millióan ellene.

A referendum így az 50%-os kvórum miatt meghiúsult. Pedig két hónappal ezelőtt a szociálliberális szövetség helyzete még teljesen másképp nézett ki: valamennyi közvéleménykutatás szerint a román állampolgárok több mint 70%-a az elbocsátási eljárást támogatta. De ekkor az USL hatalmon lévő duója, a Ponta-Antonescu-páros belekezdett az egész államapparátus gyors átformálásába. A demokratikus parlamentarizmus leple mögött semmibe vették az alkotmánybíróság döntéseit. Az államgépezet minden fontos pozícióját a saját soriakból származó hűséges párttisztviselőkkel töltötték be. Az egész megkoronázása az államfő elbocsátása lett volna, de a végkimenet hasonló volt, mint a 2007-es Băsescu elleni felelősségre vonási eljárásnál.

A július 29-i népszavazás után a hatalmi harc új szakasza vette kezdetét: a Ponta-kormány és *Crin Antonescu*, az ideiglenes államfő nem voltak hajlandók az eredményt elismerni és utólagosan módosított választási listákkal megrohamozták az alkotmánybíróságot, – aminek végleges döntést kellett hoznia a népszavazás ügyében – hogy így átlépjék az 50%-os kvórumot, és ezzel megkérdőjelezzék a választás eredményét. A bíróság kételyét fejezte ki a listák kifogástalanságával kapcsolatban, ami háromhetes huzavonához vezetett a kormány, az alkotmánybíróság és a felfüggesztett államfő közt.

Mindeközben a szavazók száma körül kirobbant felettébb bizarr vita bénította az országot: a felfüggesztett államfő elbocsátásáról szóló július 29-i referendumot megelőzően a kormány hivatalos közleményében 18,3 millió választójoggal rendelkező állampolgárról számolt be. A népszavazás meghiúsulását követően a végrehajtó hatalom azt állította, valójában csak 15-17 millió választóról lehet beszélni. Ennél fogva a 3 millió külföldön élő – egyébként szavazati joggal rendelkező – román állampolgárt törölni kellene a listáról. A Nemzeti Statisztikai Intézet (INS) augusztus 24-én egyébként közzétette a legutóbbi, 2011 októberében tartott népszámlálás¹ pontos adatait, miszerint Romániának 19.043.767 lakosa van, közülük 17.263.561 (90,6%) román, 1.268.444 (6,7%) magyar, 247.058 (1,3%) romani és 27.019 (0,1%) német anyanyelvű.

A romániai magyar kisebbség szintén fontos szerepet játszott a referendum végkimenetelénél, mivel nagyrésztük nem vett részt a választáson, így hozzásegítve az államfőt ahhoz, hogy ne érjék el a kvórumot. Orbán Viktor magyar miniszterelnök és egyben Băsescu jó barátja röviddel a referendum előtt annak bojkottálására szólította fel a magyar kisebbséget, ami persze kapóra jött a román kormánynak. Ők ugyanis azt állították, hogy Băsescu a segítségért cserébe Orbánnak ígérte a többségében magyarok által lakott (Erdély keleti részében fekvő) Székelyföld autonómiáját, Băsescu ezt azonban tagadta. Tény azonban, hogy mikor augusztus közepén a Székelyföldre utazott, a „székelyek barátjaként” üdvözölték. A román-magyar viszonyt régóta hátrányosan befolyásoló tényező az autonómia kérdése, amit „magyar kártya”-ként különösen a román választások előtti kampányidőszakban vesznek elő, hogy ezzel hívják fel a román választók figyelmét Erdély Magyarországhoz csatolásának veszélyére.

Azonban a kormány vélhetően nem számított a tetteiket követő elsöprő bel- és külpolitikai visszhangra. Romániában sokan, köztük Traian Băsescu államfő kritikussai is, egyfajta „puccsról” vagy „államcsínyszerű eljárásról” beszéltek. Az Európai Bizottság is szokatlanul keményen reagált: A Ponta-kormányt a jogállami és demokratikus szabályok figyelmen kívül hagyásával vádolta és súlyos szankciókkal fenyegette

¹ <http://www.adz.ro/artikel/artikel/vorlaeufige-ergebnisse-der-volkszaehlung-von-2011/> - letöltés: 2012.08.24.

Romániát, még az EU-s grémiumi szavazati jogának megvonásával is. Az ország egyelőre az EU fokozott megfigyelése alatt áll, a Schengeni övezethez való csatlakozás pedig egyre távolabb kerül.

Sokan úgy vélik, az igazságszolgáltatás befolyásolása a kormányzati többség és az államfő közt zajló hatalmi harc valódi oka. A román igazságszolgáltatás időközben függetlenebbé vált, de a korrupt politikusok meg akarják védeni magukat az elmarasztalásokkal szemben. Ezt *Adrian Năstase* esete is jól mutatja: A volt kormányfő és PSD-elnök, egykoron Victor Ponta miniszterelnök politikai útjának egyengetője, a legkorruptabb politikusok mintapéldánya Romániában. Năstase-t június végén illegális választási kampány- és pártfinanszírozás miatt két év fegyházbüntetésre ítélték. A posztkommunista Románia történetében ekkor fordult elő először, hogy hozzá hasonló rangú politikus rács mögé került.

A kitervelt választási csalás a kormányzati többség és a felfüggesztett államfő közti hatalmi harcnak csak egy apró részlete. Itt nem ideológiáról vagy politikai tartalomról van szó. "A válságban megmutatkozik Románia valódi politikai struktúrája", állítja *Alina Mungiu-Pippid*², híres politológus, aki többek között az Európai Bizottság korrupcióellenes tanácsadójaként dolgozik. "Nálunk kompetitív klientelizmus uralkodik, azaz különböző csoportosulások élet-halál harcot folytatnak az állam meghódításáért és kifosztásáért. A mi fiatal demokráciánkban a politikai pártok olyanok, mint a középkori hadseregek, ahol az újoncok nem kapnak elég fizetést, így csak rablásból és hódításból élnek. Innen jön a ma látott politikai harcok intenzitása." Alina Mungiu-Pippidi szerint azonban a felfüggesztett államfő is hibás a válságért. Szélsőséges politikus, nem túl kiterjedt teljhatalma ellenére „csapatjátékos” is egyben. Sok a köreiből származó, korrupcióval gyanúsított politikus ügyében hallgatott. Az igazságszolgáltatás reformja egyúttal a PDL-politikusokra is vonatkozik: Közülük sokakat ítélték el az utóbbi időben, jelenleg öt PDL-képviselő ellen zajlik eljárás.

Romániára nézve a hatalmi harc következményei mindenképpen súlyosak: nincs kormányzás. Az elmúlt héten, miután *Ioan Rusu*³ belügyminiszter megtagadta a választási csalásban való részvételt és visszalépett, Victor Ponta ismételten átalakította a kormányt. A gazdaság szenved a politikai állóháborútól. Az idén felállított, korábbi, gazdasági növekedésről szóló prognózist csökkentették. Akit egyszer hazugnak kiáltottak ki, annak akkor sem hisznek, ha igazat mond. Ez a régi népi bölcsesség örökérvényű. Ponta többször is bizonyíthatóan hazudott és ezzel tartósan ártott országának és népének. A doktori munkájával kapcsolatban bebizonyosodott plágiumgyanú, a mellébeszélés és az ellentétes brüsszeli, EU-s és otthoni, bukaresti állásfoglalásai mind jó példák erre.

Az alkotmánybíróssággal kapcsolatos botrány még tovább fokozta a zűrzavart. Augustin Zegrean, a bíróság elnöke múlt hétfőn elkeseredett segélykiáltást intézett az Európai Bizottság és az Európa Tanács felé – egy az EU-ban mindeddig páratlan gesztus – miszerint a Ponta-kormány hatalmas nyomást gyakorol az alkotmányvédőkre. A brüsszeli és washington-i illetékesek már régóta tartanak attól, hogy Romániában kicsúsznak a dolgok a kézből. Az Európai Bizottság már többször mély aggodalmát fejezte ki Románia fejlődésével kapcsolatban. Sőt mi több Hillary Clinton, az Amerikai Egyesült Államok külügyminisztere követet küldött Bukarestbe, hogy lecsillapítsa a viharos kedélyeket.

A román alkotmánybírósság augusztus 21-én érvénytelennek nyilvánította a Traian Băsescu hatalomelvételéről szóló népszavazást. Ezzel a döntéssel az államfő tisztségét továbbra is Băsescu látja el. A bírósági döntés 6:3-as szavazati aránnyal, azaz a szükséges szavazati többséggel született meg. Az USL kormányzati pártjai bár elfogadták a döntést, nem ismerik el a hivatalába visszatérő államfőt. Azonban kevésbé lehetett arra a verbális erőszakra számítani, amivel a kormánypártiak a döntést kommentálták: a még néhány napig ideiglenesen államfőként tevékenykedő Crin Antonescu és Victor Ponta miniszterelnök egybehangzóan úgy nyilatkoztak, hogy tiszteletben tartják az alkotmánybírósság döntését, mely szerintük azonban "igazságtalan", "illegális" és semmibe veszi a nép akaratát. Ponta "becstelennek" nevezte az alkotmánybírákat, egy alkotmánybírónt pedig azzal vádolt meg, hogy ő felelős Băsescu államfő visszatéréseért. Ponta a közte és Băsescu közti további politikai együttműködés egyértelmű kijelentését elutasította. Az ideiglenes államfő Antonescu még ennél is tovább ment: Felszólította a román állampolgárokat, hogy nyilvánosan tüntessenek az alkotmánybírósság döntése ellen – egészen addig, míg a "Băsescu-rezsimet megszüntetik" és "Romániát felszabadítják"⁴. Egyúttal kilátásba helyezett egy újabb hivatalból indított elbocsátási eljárást Traian Băsescu ellen. Ez tehát a hatalmi harc folytatását jelenti, legalább az ez év decemberében esedékes parlamenti választásokig, ahol a kormány nagyon jó esélyekkel indul: a legutóbbi augusztus 21-23-i közvéleménykutatások szerint az USL-kormánykoalíció a szavazatok

² <http://www.presseurop.eu/de/content/article/2377631-die-justiz-im-mittelpunkt-des-machtkampfs> - (2012.07.19.)

³ <http://www.spiegel.de/politik/ausland/rumaenien-wie-die-regierung-von-premier-ponta-gesetze-bricht-a-850212.html> - (2012.08.18.)

⁴ <http://www.zeit.de/politik/ausland/2012-08/rumaenien-staatschef-krise> - (2012.08.21.)

62%-át kapná, míg az ellenzéki pártok közül a PNL csak 16%-ot és az UDMR (Romániai Magyar Demokrata Szövetség, RMDSZ) 4%-ot érne el.

Az államfő és a kormány közti kohabitáció jelenleg elképzelhetetlennek tűnik. A román tudósítók véleménye szerint Basescunak gyakorlatilag egy lehetősége maradt, hogy Románia ismét nyugodtabb vizekre evezzen: „Diadalittasan eltávozni és ezzel lehetőséget adni az előrehozott elnökségi választásokra, a 2012 késő ősziére tervezett parlamenti választásokkal egy időben. Legfőbb ideje, hogy – 23 évvel a kommunista diktatúra megdöntése után – a régi politikai csoportosulások búcsút mondjanak. Reális esélyt kell adni a fiatal és szavahihető politikusoknak, hogy Romániában a nyáron lejátszódó abszurd történések után továbbra is fennmaradjon a demokrácia és az európai értékrend.”⁵

Fordította Szakács Yvett

*

Források:

www.adevarul.ro
www.romanioliberal.ro
www.jurnalul.ro
www.spiegel.de
www.zeit.de
www.dw.de
www.orf.at
www.nzz.ch
www.lemonde.fr
www.economist.com
www.presseurop.eu

*

<http://www.southeast-europe.org>
dke@southeast-europe.org

© DKE 2012

Figyelem! Kedves kutató! Ha erre a tanulmányunkra hivatkozik, vagy idézi annak egy részét, kérjük, küldjön erről egy email-t a főszerkesztő részére a dke@southeast-europe.org címre. *A tanulmányt a következőképpen idézze:*

Nelu Bradean-Ebinger: Politikai válság Romániában. (Fordította Szakács Yvett) *Délkelet-Európa – South-East Europe International Relations Quarterly*, Vol. 3. No. 2. (2012 Nyár) 4 p.

Együttműködését köszönöm. *A főszerkesztő*

---

⁵ <http://www.ziare.com/articole/criza+politica+romania> – (2012.08.28.)